

2018 m. Nacionalinės mokyklų vertinimo agentūros Švietimo politikos analizės skyrius atliko Lietuvos tautinių mažumų švietimo būklės analizę. Jos paskirtis – apžvelgti tautinių mažumų ikimokyklinio, priešmokyklinio ir bendrojo ugdymo būklę Lietuvoje ir pastarųjų penkerių metų jos kaitą, atsižvelgiant į tautinių mažumų ugdymui keliamus tikslus, išryškinant esmines tendencijas, patiriamus sunkumus ir sėkmę. Analizėje pateikiami duomenys apie gausiausių Lietuvos tautinių mažumų – lenkų ir rusų – švietimo ypatumus.

Išanalizavus pastarųjų metų Lietuvos tautinių mažumų švietimo raidos tendencijas, galima daryti šias išvadas:

Tautinis švietimo reglamentavimas užtikrina tautinėms mažumoms galimybę mokytis gimtąja kalba. Lietuva įgyvendina tarptautinius ir nacionalinius įsipareigojimus tautinių mažumų teisių apsaugos srityje, sudarydama sąlygas tautinėms mažumoms mokytis gimtosios kalbos, gimtąja kalba ir išmokti valstybinę kalbą tiek, kad būtų galima sėkmingai dalyvauti šalies gyvenime.

Užtikrinamas pakankamas švietimo įstaigų prieinamumas. Teise mokytis tautinės mažumos kalba 2018 m. Lietuvoje naudojosi 36 tūkst. ikimokyklinio, priešmokyklinio ir bendrojo ugdymo mokinių. Nustatėjęs švietimo įstaigų tinklas palengva kinta dėl besikeičiančių demografinių sąlygų tiek apskritai valstybėje, tiek tautinių mažumų gausiau gyvenamuose rajonuose.

Tautinių mažumų švietimo finansavimas yra geresnis nei vidutiniškai šalyje. Iki 2018 m. skiriant ugdymo proceso finansavimą iš mokinio krepšelio lėšų, kaip ir numatė teisės aktai, mokyklos tautinių mažumų kalbomis buvo finansuojamos geriau nei mokyklos lietuvių mokomąja kalba. Mokyklų steigėjų skiriamomis lėšomis ūkiui ir administravimui skirtingų tautinių mažumų mokyklų padėtis skyrėsi. Mažiausiai ūkio lėšų iš steigėjo gavo mokyklos rusų mokomąja kalba, o daugiausiai – mokyklos lenkų mokomąja kalba. Greta kitų priežasčių tai lėmė nesutvarkytas mokyklų lenkų mokomąja kalba tinklas.

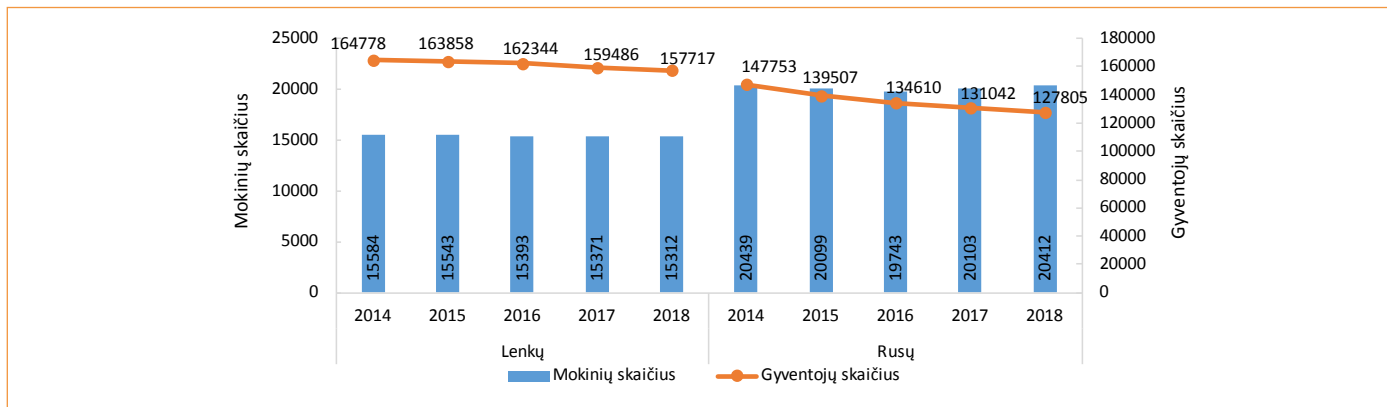
Tautinių mažumų mokyklų aprūpinimas ugdymo priemonėmis skiriasi. Tautinių mažumų mokyklų aprūpinimas vadovėliais yra nepakankamas. Nors yra išleista vadovėlių tautinių mažumų kalbomis, tačiau jie seni, todėl ne visai atitinka dabartinį ugdymo turinį. Aprūpinimas skaitmeninėmis mokymo priemonėmis gerėja.

Švietimo pagalbos mokiniams teikimas yra nepakankamas. Švietimo pagalbos galimybės visos šalies mastu yra nepakankamos. Mokyklose tautinių mažumų kalbomis jos skiriasi – mokyklos rusų mokomąja kalba apsirūpinusios pagalbą teikiančiais specialistais kiek geriau nei vidutiniškai šalyje, o mokyklose lenkų mokomąja kalba ir įvairiakalbėse mokyklose mokiniams ši pagalba yra menkiau prieinama.

Pedagoginis personalas labai skiriasi pagal amžių ir kvalifikaciją. Švietimo įstaigose tautinių mažumų kalbomis matyti visai šaliai būdinga tendencija – trūkstant pedagogų, didėja neturinčių pedagogo kvalifikacijos asmenų (ypač ikimokyklinio, priešmokyklinio ir pradinio ugdymo pakopose) ir aukštesnę kvalifikaciją įgijusių mokytojų dalis. Visoje šalyje ryškėjant pedagogų senėjimo tendencijai, mokyklose tautinių mažumų kalbomis artėjantį pedagogų dalykininkų trūkumą galima prognozuoti pagrindinio ir vidurinio ugdymo programose. Jose gana didelė dirbančių 60 metų ir vyresnių pedagogų dalis.

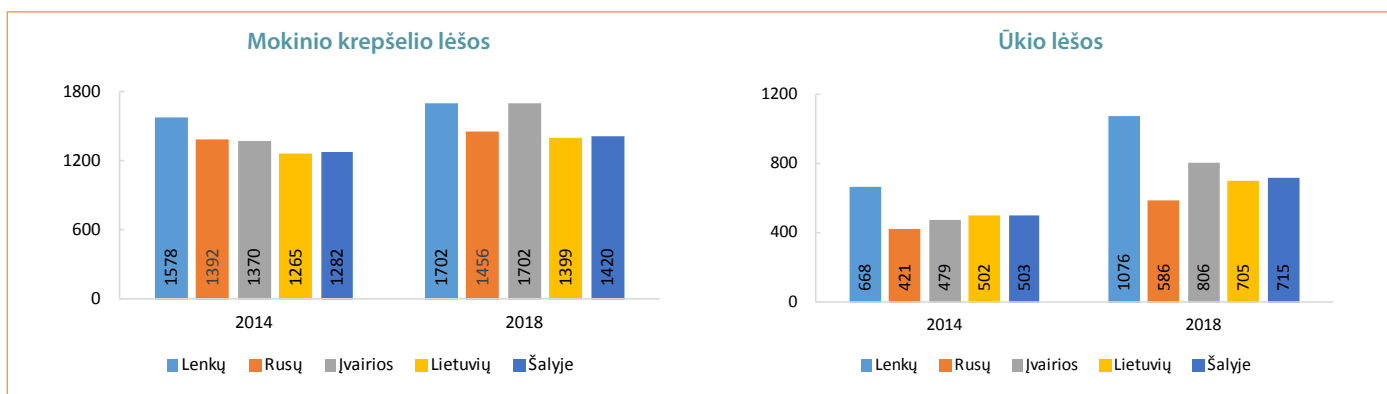
Matyti skirtingomis kalbomis besimokančių mokinių pasiekimų skirtumai. Tarptautiniuose tyrimuose dalyvavusių mokinių, besimokančių lenkų kalba, rezultatų vidurkis yra daug žemesnis nei besimokančių lietuvių ir rusų kalbomis. Tą pat liudija ir 2017 m. Nacionalinio mokinių pasiekimų patikrinimo duomenys – lenkų kalba besimokančių mokinių pasiekimai yra statistiškai reikšmingai žemesni nei besimokančių rusų ir lietuvių kalbomis. 2017 m. valstybinių brandos egzaminų rezultatai taip pat rodo, kad, nepaisant aukštesnių reikalavimų, lietuvių kalbos ir literatūros VBE aukštesniais balais išlaiko didesnę dalis besimokančiųjų lietuvių nei tautinių mažumų (lenkų ar rusų) kalbomis. Pasiekimų skirtumams gali turėti įtakos tai, kad didesnę dalis mokyklų, kuriose mokomasi lenkų kalba, yra kaimo vietovėse, o jose dėl prastesnio socialinio, ekonominio ir kultūrinio konteksto visų mokinių mokymosi rezultatų vidurkis yra žemesnis.

Mokinių pagal mokomąją kalbą ir gyventojų pagal tautybę skaičiaus kaita

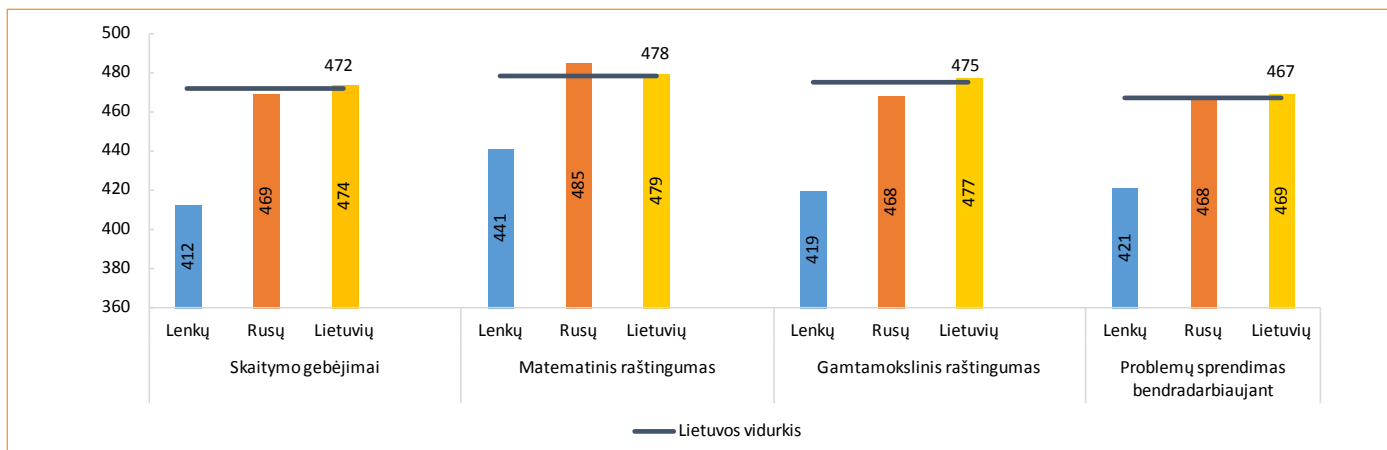
Duomenų šaltinis: LSD, ŠVIS

Savivaldybės biudžete mokykloms skirtos lėšos (Eur), skaičiuojant vienam mokiniui, pagal mokomąją kalbą

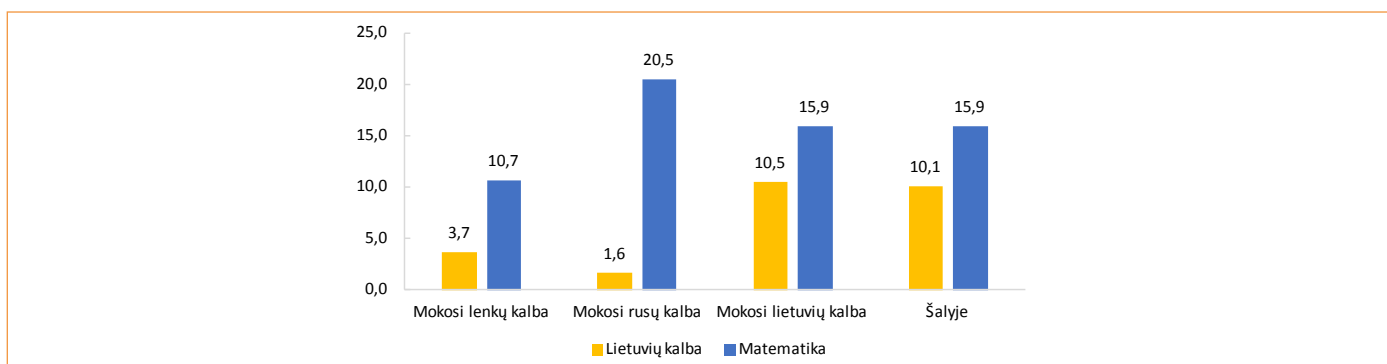
Duomenų šaltinis: NMVA

Lietuvos penkiolikmečių pasiekimai (2015 m. PISA skalės taškais) pagal mokomąją kalbą

Duomenų šaltinis: PISA 2015 m. ataskaita

Lietuvių kalbos ir matematikos VBE aukščiausiais balais (86–100 balų) išlaikiusių abiturientų dalis (proc.) pagal mokomąją kalbą (2017 m.)

Duomenų šaltinis: NEC